คอลัมน์ เศรษฐศาสตร์บัณฑิต: อยากให้คนดี'ทำหน้าที่' - กรุงเทพธุรกิจ ฉบับวันที่ 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560

ดร.บัณฑิต นิจถาวร bandid.econ@gmail.com

วันนี้ 27 กุมภาพันธ์ ซึ่งก็เลยกำหนดสามสิบวันตั้งแต่มีข่าวการให้สินบนโดยบริษัทโรลส์-รอยซ์ ประเทศอังกฤษกับรัฐวิสาหกิจไทยสามแห่งในการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นข่าวดังไปทั่วโลกจนตัวรัฐวิสาหกิจที่ถูกกล่าวถึงว่ารับสินบน หน่วยงานปราบคอร์รัปชันของประเทศ รวมถึงรัฐบาลเองในฐานะผู้กำกับดูแล ถึงต้องออกข่าวว่าจะสอบสวนเรื่องสินบนนี้ โดยเร็ว กำหนดเงื่อนเวลาไว้สามสิบวันเพื่อหาคนผิดมาลงโทษตามกฎหมายบ้านเมือง แต่เท่าที่เช็คข่าวเร็วๆ

เมื่อวันพฤหัสบดีที่ผ่านมาซึ่งเป็นวัน ส่งต้นฉบับของบทความนี้ ก็ยังไม่มีหน่วยงานใด แถลงอะไรหรือพูดอะไรในเรื่องนี้ ทุกคนในภาครัฐที่รับผิดชอบเรื่องนี้ดูจะเงียบกันหมด จนคอลัมนิสต์หลายคนเริ่มแสดงความ เป็นห่วงว่า เรื่องนี้อาจเป็นมวยล้มเงียบหายไป แบบไทยๆ โดยไม่มีการดำเนินการอะไรจริงจัง ผมเองในฐานะเลขาธิการแนวร่วมปฏิบัติของภาคเอกชนไทยในการต่อต้านการทุจริต ยังหวังว่า รัฐบาลกำลังดำเนินการอย่างเงียบๆ เพื่อสร้างบรรทัดฐานที่ถูกต้องให้กับ ประเทศ เพราะคอร์รัปชันเป็นปัญหาใหญ่ที่ต้อง แก้ไข แต่ถ้าข้อเท็จจริงออกมาว่าผมผิด คือ ไม่มีการดำเนินการเรื่องนี้จริง ผมคิดว่าเรื่องนี้ คงไม่จบแน่นอนและรัฐบาลคงหลีกเลี่ยง ความรับผิดชอบไม่ได้ เพราะการทุจริตคอร์รัปชันเกิดขึ้นในองค์กรภายใต้สังกัด ของรัฐบาล จึงเป็นภาระหน้าที่และความ รับผิดชอบของรัฐบาลที่ต้องทำหน้าที่

การเอาจริงกับการปราบปรามคอร์รัปชันขณะนี้ เป็นความท้าทายของหลายประเทศ ในเอเชียที่หลักฐานและข้อมูลจากต่างประเทศ ชี้ว่า การทุจริตคอร์รัปชันได้เกิดขึ้นในหน่วยงานรัฐ ในประเทศของตน รอแต่เพียงว่า รัฐบาลและ องค์กรปราบปรามคอร์รัปชันในประเทศนั้นๆ จะดำเนินการสอบสวนจับกุมหรือไม่อย่างไร

เช่น กรณีของไทย อินโดนีเซีย รวมถึง กรณี 1MDB ของมาเลเซียที่พัวพันถึงผู้นำสูงสุด สำหรับเกาหลีใต้ ที่ผู้นำสูงสุดคือประธานาธิบดีกำลังอยู่ในระหว่างการสอบสวนข้อหาทุจริตคอร์รัปชันจากการเอื้อประโยชน์ให้กับบริษัทธุรกิจขนาดใหญ่ของประเทศ ก็เป็นตัวอย่างของการทุจริตคอร์รัปชัน ที่เกิดจากความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างนักการเมืองกับบริษัทธุรกิจ ที่ฝ่ายการเมืองใช้อำนาจการเมืองช่วยเหลือปกป้องหรือ สร้างความได้เปรียบให้กับนักธุรกิจที่เข้าถึงหรือใกล้ชิดตน อีกประเทศหนึ่งที่เป็นข่าวก็คือ จีน ที่ผู้นำแสดงความพยายามอย่างมาก ที่จะแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันอย่างเด็ดขาด จริงจัง แม้จะถูกวิจารณ์ว่า ใช้การปราบปราม ส่วนหนึ่งเพื่อแก้คอร์รัปชัน แต่อีกส่วนหนึ่ง เพื่อผลทางการเมือง คือ ใช้การปราบคอร์รัปชัน สยบกลุ่มการเมืองฝ่ายตรงข้าม

สิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดคำถามว่า ทำไมคอร์รัปชันเกิดขึ้นได้ตลอด เมื่อเกิดขึ้นแล้ว ทำไมไม่มีการจับกุมหรือดำเนินการตามกฎหมาย และสำหรับประเทศไทยก็มีคำถามว่า เรามาถึงจุดนี้ได้อย่างไร ในความเห็นของผม สาเหตุสำคัญที่ทำให้ปัญหาคอร์รัปชัน ในประเทศเราเป็นอย่างนี้ และดูเหมือนจะแก้ยากก็เพราะ

หนึ่ง คอร์รัปชันได้กลายเป็นปัญหาเศรษฐกิจการเมือง (political economy) จากที่ผลประโยชน์เงินๆ ทองๆ ที่มาจากการใช้อำนาจรัฐนั้นมีมากมหาศาล ทำให้คนอยากมีอำนาจไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ที่เกิดจากทรัพย์สินต่างๆ ที่รัฐมีอยู่หรือเป็นเจ้าของที่สามารถสร้างความร่ำรวยให้แก่ใครก็ได้ที่ได้สิทธิในการหารายได้จากทรัพย์สินนั้น เช่น กรณีการให้สัมปทานต่างๆ หรือผลประโยชน์ จากการทุจริตคอร์รัปชัน

งบประมาณของภาครัฐ ทั้งงบกลาง งบท้องถิ่นและรัฐวิสาหกิจ ทั้งการจัดซื้อ จัดจ้าง การลงทุน และการสร้างนโยบายใหม่ๆ ขึ้นมาเพื่อทุจริต ทำได้ทั้งทวนน้ำและ ตามน้ำอย่างที่เป็นข่าว หรือจากการใช้อำนาจ บริหารของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจตามกฎหมายหาประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็นการเลือกใช้ดุลยพินิจที่มากับตำแหน่งหน้าที่ หรือไม่บังคับใช้กฎหมายโดยพนักงานหรือเจ้าหน้าที่รัฐที่เป็นผู้รักษากฎหมาย คือไม่จับกุมผู้ที่กระทำผิดกฎหมาย เพื่อแลกกับเงินหรือส่วย นี่คือ พื้นที่ผลประโยชน์ที่เปิดให้ผู้ที่มีอำนาจสามารถสร้างความร่ำรวยให้กับตนเองได้โดยการทุจริตคอร์รัปชัน ทำให้ คนส่วนหนึ่งจึงอยากมีอำนาจมาก แย่งกันเป็น รัฐบาล แย่งกันมีตำแหน่งในระบบราชการ เพื่อหาประโยชน์

สอง คอร์รัปชันเกิดขึ้นเพราะมีแรงจูงใจ และแรงจูงใจสำคัญที่ทำให้คอร์รัปชันยิ่งวันยิ่งโตในบ้านเรา ก็คือ ระบบการบังคับใช้กฎหมายที่จะจับกุมปราบปราม ผู้ที่ทุจริตคอร์รัปชันอย่างเด็ดขาดจริงจังนั้น อ่อนแอมาก ไม่ค่อยมีการดำเนินการจับกุมจริงจัง โดยเฉพาะถ้าผู้ที่เกี่ยวข้องมีตำแหน่งหน้าที่ในสังคม ที่เป็นอย่างนี้ ส่วนหนึ่งก็เพราะ ผู้รักษากฎหมายอาจเป็นคนที่ได้ประโยชน์จากการทุจริตคอร์รัปชัน หรือเป็นคนคอร์รัปชันเสียเอง อีกส่วนหนึ่งก็มาจากระบบอุปถัมภ์ ที่พร้อมช่วยเหลือปกป้องผู้กระทำผิด ในบ้านเราอิทธิพลของระบบอุปถัมภ์นั้น ทรงพลังมาก ใช้กันแบบไม่มีหิริโอตตัปปะ ทำให้การตรวจสอบสอบสวน โดยเฉพาะการตรวจสอบข้าราชการโดยข้าราชการ มักใช้เวลามาก ดูไม่จริงจัง คนที่ทุจริตคอร์รัปชันจึงไม่กลัว บางคนยิ่งฮึกเหิม การทุจริตคอร์รัปชันจึงรุนแรงมากขึ้นๆ เพราะความเสี่ยงที่จะถูกจับหรือดำเนินการ ตามกฎหมายจากการทุจริตคอร์รัปชันนั้นมีน้อยมาก

สาม มีบริษัทเอกชนที่พร้อมจ่ายเงิน พร้อมให้สินบน หรือพร้อมมีส่วนร่วมในกระบวนการทุจริต โดยบริษัทเหล่านี้ มองว่าเป็นวิธีการทำมาหากินที่ต้องมีการ ลงทุนเพื่อวิ่งเต้นให้ได้งาน หรือเพื่อปกป้อง โอกาสทางธุรกิจของตน และที่บริษัท เหล่านี้กล้าทำผิดซ้ำแล้วซ้ำอีก ก็เพราะ มีแรงจูงใจจากระบบการตรวจสอบเอาผิด ผู้ทุจริตคอร์รัปชันในบ้านเราที่อ่อนแอ

นอกจากนั้น บริษัทเหล่านี้ก็มั่นใจว่าระบบอุปถัมภ์ในวงราชการและการเมือง ที่ร่วมทุจริตคอร์รัปชันกันมา หรือได้ประโยชน์จากตนเสมอมา จะช่วยดูแลปกป้องให้พ้นจากการตรวจสอบจับกุม สิ่งเหล่านี้ทำให้บริษัทเอกชนที่ทุจริตจึงไม่กลัว ยิ่งกล้าคิด กล้าโกง จนเป็นข้อเท็จจริงว่า ถ้าไม่มีบริษัท เอกชนที่โกง คอร์รัปชันจะไม่เกิดขึ้น นี่คือกลไกเศรษฐกิจการเมืองที่ทำให้การทุจริตคอร์รัปชันในบ้านเราเกิดขึ้นได้ ต่อเนื่องเหมือนไม่มีใครกล้าแตะต้อง ทำให้ คนเลวที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตคอร์รัปชัน ไม่ว่านักการเมืองหรือผู้มีอำนาจทางการเมือง ที่ทุจริต ข้าราชการประจำที่ทุจริต พ่อค้า และลิ่วล้อต่างๆ เช่น ตัวกลางหรือนายหน้า ที่ทุจริตหรือที่ร่วมอยู่ในกระบวนการทุจริต บุคคลเหล่านี้ดูจะมีความสุขมาก กับสภาพปัจจุบันของปัญหาทุจริตคอร์รัป

ชันของประเทศ ถือเป็นดุลยภาพของการ ทุจริตคอร์รัปชันที่สามารถโกงกินบ้านเมือง ได้อย่างเป็นระบบโดยไม่มีการจับกุมลงโทษ การทุจริตคอร์รัปชันเลยเติบโต จนเศรษฐกิจของประเทศขณะนี้ พูดได้ว่า เงินเลวที่เกิดจากการทุจริตคอร์รัปชัน กำลังไล่เงินดีที่มาจากการทำธุรกิจตามกฎหมายจนไม่มีที่ยืน ทำให้ไม่มีใครอยากลงทุน อยากทำธุรกิจ

ด้วยเหตุนี้ คำถามที่คนไทยทุกคน ควรถามตัวเองคือ ถ้าระบบของเราเป็นแบบนี้ เราจะหวังให้ระบบที่มีปัญหามากอย่างนี้ แก้ไขตนเองให้ดีขึ้นได้หรือไม่ แต่ ณ จุดนี้ อย่างที่กล่าวไว้ในตอนต้น ผมยังหวังว่าความถูกต้องจะเกิดขึ้นในบ้านเมืองเรา จึงขอเชียร์คนดีของประเทศที่มีอำนาจ ทำหน้าที่แก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันที่กำลังทำลายประเทศของเราขณะนี้